

הרג חכמים הלומדים תורה, **דכתיב** [משלי ו] **"כי נר מצוה ותורה אור"**. ילך ויעסוק באורו של עולם בבנין בית המקדש, **דכתיב**, שכתוב עליו [ישעיהו ב] **"ונהרו אליו כל הגוים"** [נהרו] לשון אור. כל הגוים ילכו לאורו. **איכא דאמרי: הכי אמר ליה, יש אומרים שכך אמר לו הורדוס: הוא סימא עינו של עולם**, הרג את החכמים, וניקר את עינו של כבא בן בוטא. והחכמים הם עיני העולם. **דכתיב** בספר במדבר [פרק טו] **"והיה אם מעיני העדה"**⁽⁵⁰⁾. ילך ויתעסק בעינו של עולם בבית המקדש, **דכתיב** בו [יחזקאל כד] **"הנני מחלל את מקדשי, גאון עוזכם, מחמד עיניכם"**⁽⁵¹⁾. אמר ליה הורדוס: **מסתפינא ממלכותא**, מפחד אני מן מלכות רומי, השולטת בארץ, לפי שהיה הורדוס כפוף אליה. **אמר ליה כבא: שדר שליחא**, שגר להם שליח שיבקש רשות לסתור את בית המקדש הישן ולבנות חדש במקומו. **וליזיל שתא, וליעכב שתא, ולהרר שתא**.

מצוות, אותו אסור לקלל, **והאי, הורדוס, לאו עושה מעשה עמד**, אלא רשע הוא! **אמר ליה כבא בן בוטא: מסתפינא מיניה**, מפחד אני ממנו. **אמר ליה הורדוס: ליכא איניש דאזיל דלימא ליה**, אין כאן אדם שילך ויאמר לו שקיללת אותי. **שהרי דאנא ואת יתיבנא**, רק אני ואתה יושבים כאן, ואיש אינו שומע. **אמר ליה: כתיב** בספר קהלת [פרק י] **"כי עוף השמים יוליך את הקול, ובעל כנפים יגיד דבר"**. ואיני מוכן להסתכן! **לבסוף אמר ליה הורדוס: אנא הוא**, אני הוא הדובר איתך. **אי הואי ידענא**, אילו הייתי יודע דזהרי רבנן כולי האי, זוהירים הם חכמים כל כך בדבריהם, **לא הוה קטילנא להו**, לא הייתי הורגם. **שאלו הורדוס: השתא**, עכשיו שהרגתים, **מאי תקנתיה דהווא גברא?** מהי תקנתו של אותו אדם? ועל עצמו היה שואל, שהרג כל חכמי ישראל.

אמר ליה הורדוס: הוא כבא אורו של עולם,

נקרא עיניים, כמו שהביאו בגמרא. אך את חסרון אור התורה שגרם, אי אפשר לתקן, לפי לשון זו.

51. וזה לשון המהר"ל (בחדושי אגדות): יש לך לדעת הטעם מה שנקרא בית המקדש אורו של עולם. והוא מבואר ממדרש חכמים, שאמר (בבראשית רבה) **"האורה מהיכן נברא? ר' ברכיה בשם ר' יצחק אומר: ממקום בית המקדש נבראת האורה, שנאמר: "הנה כבוד ה' אלוקי ישראל בא ממדבר הקדים", ואין כבודו אלא ברוך הוא, שנאמר: "כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשינו"**.

הרי כי בית המקדש הוא האור, עד שממנו נברא האור. ודבר זה ידוע למשכילים, כי בית המקדש הוא נבדל מן הגשמי. וכל "נבדל"

50. המהרש"א מפרש, שהעדר הראיה יתכן בשני אופנים. או בליה, שאז אפילו עין בריאה אינה יכולה לראות. או ביום, כגון שהאדם הוא עיוור ועיניו אינם רואות. וכאן היה העדר של שני הדברים גם יחד. העדר התורה, שהיא אור העולם. והעדר תלמידי החכמים, שהם עיני העולם.

ולכן אמר לו כבא שילך לתקן את שני הדברים. כי לפי הלשון הראשון אמר לו שילך לבנות את בית המקדש שהוא אור העולם. כמו שנאמר: **"כי מציון תצא תורה וכו"**. אך את חסרון התלמידי חכמים שנוצר בעולם לא יוכל לתקן, לפי לשון זו.

אך לפי הלשון השני אמר לו שיתקן את העיניים ע"י שיבנה את בית המקדש, שאף הוא